

UPOTREBA ELEKTRONSKOG IZDANJA SRPSKOG REČNIKA NOVIJIH ANGLICIZAMA U NASTAVI ENGLESKOG JEZIKA ZA INŽENJERE

Aleksandra Kardoš Stojanović¹, Jelisaveta Šafranč², Jelena Zivlak³

^{1,2,3}Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, Srbija

¹sandra.kardos@uns.ac.rs, ²savetas@uns.ac.rs, ³zivlakjelena@uns.ac.rs

Kratak sadržaj: U svetu moderne tehnologije, gde se svaki aspekt života polako prilagođava digitalnom načinu funkcionisanja, i leksikografija se okreće elektronskim korpusima i rečnicima, time ih čineći dostupnijim većem broju ljudi, a naročito mladim generacijama koje su rođene u dobu digitalizacije. Rad savremenih leksikografa danas se ne može ni zamisliti bez pomoći računara, interneta i raznih softverskih alata (Atkins, Rundell 2008). U skladu sa tim, Srpski rečnik novijih anglicizama (Prčić, Dražić, Milić, Ajdžanović, Filipović Kovačević, Panić Kavgić, Stepanov 2021) ili, kraće, SRNA, objavljen je 2021. godine u vidu dvojnog izdanja, elektronskog i štampanog, pri čemu je elektronsko izdanje dostupno za preuzimanje sa linka Digitalne biblioteke Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. SRNA se bavi anglicizmima, što su reči preuzete iz engleskog jezika u neki drugi jezik, u ovom slučaju srpski, koje su dostigle bar delimičnu integraciju u njegov sistem, adaptacijom na nivou izgovora, pisanja, oblika i značenja, i spadaju u opšti, svakodnevni vokabular tog jezika (Prčić, Dražić, Milić, Ajdžanović, Filipović Kovačević, Panić Kavgić, Stepanov 2021: 11). SRNA sadrži približno 4500 odrednica odabranih iz specijalno kreiranog elektronskog korpusa, sačinjenog od raznovrsnih onlajn tekstova. Svaka odrednica Rečnika pruža podatke u vidu pravopisnih i izgovornih oblika, gramatičkih oblika, izvornih engleskih oblika, kao i značenja i primera. Kako najveći broj anglicizama uključenih u Rečnik spada u oblast informacionih tehnologija (npr. bajt, debugovati, friver, interfejs, iteracija, krekovati, loudovati), što je zanimljiva pojava koja pokazuje da su informacione tehnologije toliko dominantne da njihovi termini prodiru u opšti vokabular srpskog jezika, Rečnik se kao nastavno sredstvo može koristiti na časovima engleskog jezika za inženjere. Time se pri učenju engleskog jezika kao jezika struke i prevođenju stručnih termina sa engleskog na srpski jezik studentima skreće pažnja ne samo na korišćenje prevedenog termina u pravom značenju, već i u pravilnom pravopisnom, izgovornom i gramatičkom obliku. Pored preciznije obrade inženjerskih termina, a samim tim i temeljnijeg učenja, studenti se na ovaj način obučavaju kako da samostalno koriste Rečnik van nastave, što je jedan od najvažnijih uslova za razvijanje rečničke kulture i podsticanje upotrebe rečnika u praksi.

Ključne reči: elektronski rečnici, anglicizam, Srpski rečnik novijih anglicizama, nastava engleskog jezika kao jezika struke, nastava engleskog jezika za inženjere

THE USE OF THE ELECTRONIC EDITION OF A SERBIAN DICTIONARY OF RECENT ANGLICISMS IN TEACHING ENGLISH FOR ENGINEERS

Abstract: In the world of modern technology, where every aspect of life has been slowly adapting to a digital way of functioning, lexicography is also turning to electronic corpora and electronic dictionaries, thus making them available to a larger number of people, especially to younger generations born in the age of digitalization. The work of contemporary lexicographers cannot be imagined without the aid of computers, the Internet and various software tools (Atkins, Rundell 2008). In accordance with that, A Serbian Dictionary of Recent Anglicisms (Prčić, Dražić, Milić, Ajdžanović, Filipović Kovačević, Panić Kavgić, Stepanov 2021), or shortened, SRNA, was published in 2021 in dual edition, electronic and printed, with the electronic edition available for download from the Digital Library link of the Faculty of Philosophy in Novi Sad. SRNA deals with Anglicisms, i.e. words from English used in another language, in this case Serbian, which are at least partially integrated into its system by adapting at the levels of pronunciation, spelling, grammar and meaning, and which are considered a part of general, everyday vocabulary of that language (Prčić, Dražić, Milić, Ajdžanović, Filipović Kovačević, Panić Kavgić, Stepanov 2021: 11). SRNA contains approximately 4500 entries selected from a specifically created electronic corpus, consisting of various online texts. Each entry provides information about spelling and pronunciation forms, grammatical forms, English source words, as well as meanings and examples. As most Anglicisms belong to the field of Information Technology (e.g. bajt, debugovati, friver, interfejs, iteracija, krekovati, loudovati), which draws attention to the fact that the field of Information Technology is so significant that its terms have entered the area of general vocabulary of Serbian, this dictionary can be used as a teaching tool in classes of English for engineers. By doing so, when teaching English for specific purposes and translating English terms into Serbian, students' attention is drawn not only to the use of translated terms in the appropriate meaning, but also the correct spelling, pronunciation and grammatical forms. All things considered, by using the Dictionary, students are not only taught engineering terms in a more precise and detailed way, but also trained how to use the Dictionary independently outside of class, which is one of the most important conditions for developing dictionary culture and encouraging the use of dictionaries in practice.

Key Words: *electronic dictionaries, Anglicism, A Serbian Dictionary of Recent Anglicisms, teaching English for specific purposes, teaching English for engineers*

1. UVOD

U kontekstu digitalnog doba u kom živimo neophodno je prilagoditi se novom načinu funkcionisanja koji se zasniva na modernim tehnologijama u svim oblastima života. Shodno tome, i leksikografija, odnosno naučna disciplina koja se bavi sastavljanjem rečnika, sve više prelazi na korišćenje elektronskih korpusa i izrađivanje elektronskih rečnika (Atkins, Rundell 2008), u toj meri da se termin 'leksikografija' danas gotovo izjednačava sa terminom 'elektronska leksikografija' (engl. *electronic lexicography*) (Granger 2012: 1). Pojam elektronske leksikografije se razvija u drugoj polovini XX veka, ali pod nazivom 'računarska leksikografija' (engl. *computer/computational lexicography*), do čije pojave je došlo usled napretka tehnologije i korišćenja računara u leksikografskoj disciplini. Kako Granger (2012: 1-2) objašnjava, na samom početku, računari su se koristili kao pomoćno sredstvo u procesu sastavljanja rečnika, ali samo od strane računarskih stručnjaka koji su radili obradu podataka, dok su leksikografi i korisnici i dalje imali kontakta samo sa papirnim verzijama rečnika. Međutim, kako je vreme prolazilo i tehnologija sve više napredovala, i sami leksikografi počinju elektronski da sprovode faze prikupljanja, odabira, obrade i prikaza rečničkih podataka, a do korisnika stižu ne samo štampane, već i elektronske verzije rečnika, najpre na CD-ovima, a potom i u vidu aplikacija, programskih dodataka i raznih onlajn verzija. Iako se rečnici i dalje objavljuju u vidu elektronskih i/ili štampanih izdanja, stručnjaci zbog mnogobrojnih prednosti elektronskih izdanja, a naročito većeg interesovanja korisnika za njih, predviđaju nestanak štampanih rečnika u skoroj budućnosti (Granger 2012: 2).

U srpskoj leksikografiji, primer jednog dvojnog izdanja rečnika, elektronskog i štampanog, jeste *Srpski rečnik novijih anglicizama*, ili kraće, *SRNA* (Prčić, Dražić, Milić, Ajdžanović, Filipović Kovačević, Panić Kavgić, Stepanov 2021). Kako su anglicizmi ne samo važan deo srpskog jezika sa kojim se neprekidno susrećemo, već obuhvataju i veliki broj reči koje spadaju u oblast informacionih tehnologija, cilj ovog rada je da pokaže kako se lako dostupno elektronsko izdanje ovog rečnika može koristiti u nastavi engleskog jezika za inženjere, ne samo na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu gde je već počeo da se primenjuje, već i na drugim tehničkim fakultetima.

2. SRPSKI REČNIK NOVIJIH ANGLICIZAMA

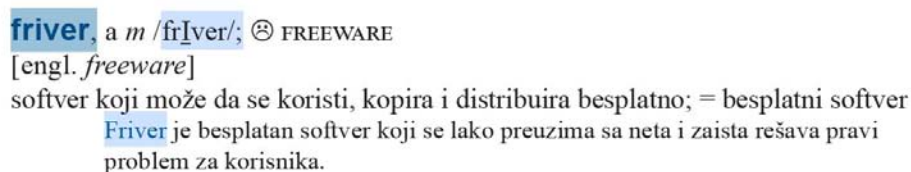
Engleski kao globalni jezik ima ogroman uticaj na druge jezike, u tolikoj meri da se u nekim jezicima može smatrati i odomaćenim stranim jezikom (Prčić 2011: 21), te je njega neophodno ne samo izučavati, već i podučavati na poseban način, s obzirom na to da su mu učenici i studenti izloženi još pre obrazovnog sistema. Pažnju naročito treba posvetiti anglicizmima, što su reči iz engleskog jezika preuzete u drugi jezik, u ovom slučaju srpski, koje su dostigle bar delimičnu integraciju u njegov sistem putem adaptacije na nivou forme i sadržine, i spadaju u opšti, svakodnevni vokabular tog jezika (Prčić, Dražić, Milić, Ajdžanović, Filipović Kovačević, Panić Kavgić, Stepanov 2021: 11). Kako anglicizmi nekontrolisano pristižu u srpski jezik i koriste se proizvoljno, bez dovoljnog poznavanja pravila o njihovoj upotrebi, još početkom XXI veka javila se potreba za sistematizacijom i standardizacijom anglicizama, zbog čega je 2001. godine objavljen *Du you speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama*, ili kraće, *RNA* (Vasić, Prčić, Nejgebauer 2001), u vidu štampanog izdanja. Za ovaj rečnik je 2011. godine izašlo drugo, takođe štampano izdanje, a tek 2018. godine elektronsko izdanje, koje se može pronaći na sajtu Digitalne biblioteke Filozofskog fakulteta u Novom Sadu (<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2018/978-86-6065-451-1>). Dvadeset godina nakon prvog izdanja *RNA*, ali i nakon upliva mnogobrojnih novijih anglicizama, objavljen je *Srpski rečnik novijih anglicizama* (Prčić, Dražić, Milić, Ajdžanović, Filipović Kovačević, Panić Kavgić, Stepanov 2021) u vidu dvojnog, elektronskog i štampanog izdanja, kao proširena, unapređena i osavremenjena verzija svog prethodnika. Mogućnost objavljivanja već prvog izdanja rečnika u vidu elektronske verzije svedoči o velikom napretku tehnologije u poslednje dve decenije. Uticaj tehnologije na ova dva leksikografska projekta, nastala u vremenskom razmaku od dvadeset godina, uočava se ne samo na nivou različitog medijuma objavljivanja, već i na nivou različitog načina sakupljanja materijala za rečnik – dok je materijal za *RNA* sakupljan iz štampanih tekstova, materijal za *SRNA* prikupljan je iz specijalno kreiranog elektronskog korpusa, sačinjenog od raznovrsnih onlajn tekstova.

Srpski rečnik novijih anglicizama nastao je kao rezultat dvogodišnjeg projekta na kom su radili profesori i svršeni masterski studenti Odseka za anglistiku i Odseka za srpski jezik i lingvistiku Filozofskog fakulteta u Novom Sadu. On sadrži približno 4500 odrednica odabranih iz elektronskog korpusa, koji se sastojao od oko 12000 autentičnih paragrafa prikupljenih iz izvora sa interneta. Svaka odrednica *Rečnika* pruža podatke u vidu pravopisnih i izgovornih oblika, gramatičkih oblika, izvornih engleskih oblika, kao i značenja i primera. Pored toga, veliki broj odrednica, po potrebi, sadrži i neprihvatljivo napisane ili izgovorene oblike, ustaljene spojeve reči i unakrsna upućivanja na drugu odrednicu. Na taj način, korisnicima je omogućeno razumevanje anglicizama na svim jezičkim nivoima, a time i njihovo pravilno korišćenje. Lakše snalaženje kroz *Rečnik* omogućavaju abecedno poređane odrednice, kao i praktični podsetnik na dnu svake strane *Rečnika* koji sadrži objašnjenje najučestalijih skraćenica i simbola korišćenih u prikazu odrednica. Pored toga, detaljna uputstva o načinu korišćenja *Rečnika* nalaze se na početku *Rečnika* u okviru dela Vodič kroz *Rečnik*.

3. UPOTREBA SRPSKOG REČNIKA NOVIJIH ANGLICIZAMA U PODUČAVANJU STRUČNE TERMINOLOGIJE

Jezik struke smatra se varijetatom jednog jezika koji za cilj ima pojmovo-terminološko konstituisanje neke struke i komuniciranje unutar te struke (Bugarski 1988). Među glavnim zadacima podučavanja engleskog kao jezika struke jeste priprema studenata za upotrebu engleskog jezika u određenom akademskom ili profesionalnom okruženju (Basturkmen 2006: 17-18), odnosno sticanje jezičkih kompetencija neophodnih u kontekstu date struke. Da bi se to postiglo, jedan od najbitnijih uslova jeste usvajanje stručne terminologije na pravilan način, kako bi studenti savladali termine u engleskom jeziku i naučili kako ispravno da ih koriste u praksi. U domen engleskog kao jezika struke spada i engleski jezik za inženjere, čiji se vokabular odlikuje velikom količinom tehničkih termina (Paci 2015). Kako tehnologija ima uticaj na sve sfere svakodnevnog života, termini iz oblasti informacionih tehnologija prelaze iz stručnog u opšti vokabular. Takođe, s obzirom na to da su informacione tehnologije relativno mlada grana nauke koja se razvija u doba engleskog kao dominantnog globalnog jezika, termini se mahom preuzimaju kao anglicizmi iz engleskog u druge jezike. Značajan broj termina se stoga može pronaći i u *Srpskom rečniku novijih anglicizama*, koji se kao korisno, a lako dostupno nastavno sredstvo, može koristiti na časovima engleskog jezika za inženjere, kako na Fakultetu tehničkih nauka u Novom Sadu gde je već počeo da se primenjuje, tako i na drugim tehničkim fakultetima.

Prvi uslov za upotrebu *Srpskog rečnika novijih anglicizama* u nastavi engleskog jezika jeste da mu studenti pristupe sa svojih uređaja, što bi u najvećem broju slučajeva bili mobilni telefoni. *Rečnik* je dostupan u vidu PDF dokumenta na sajtu Digitalne biblioteke Filozofskog fakulteta u Novom Sadu (<https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2021/978-86-6065-636-2>), kako za otvaranje u internet pregledaču, tako i za preuzimanje sa njega. Nakon pristupanja dokumentu, studenti ga mogu preuzeti na svoj uređaj, čime se omogućava da ga koriste ne samo na času, već i van časa. Anglicizmi koji se uče kao inženjerski termini u sklopu nastavne jedinice potom bivaju pronađeni u *Rečniku* i obrađeni u pogledu pravilnog značenja i oblika. Za primer obrade jednog termina navešćemo odrednicu *friver* prikazanu na Slici 1.

friver, a m /frɪvɛr/; ☹ FREEWARE
[engl. *freeware*]
softver koji može da se koristi, kopira i distribuira besplatno; = besplatni softver
Frīver je besplatan softver koji se lako preuzima sa neta i zaista rešava pravi problem za korisnika.

Slika 1. Prikaz odrednice *friver* u *Srpskom rečniku novijih anglicizama*

Za anglicizam *friver* nalazimo definiciju da je to "softver koji može da se koristi, kopira i distribuira besplatno", odnosno da, drugim rečima, on predstavlja "besplatan softver" (Prčić, Dražić, Milić, Ajdžanović, Filipović Kovačević, Panić Kavgić, Stepanov 2021: 221). Pored ispravnog pravopisnog oblika 'friver' i izgovornog oblika /frɪvɛr/, SRNA pruža informacije i o vrsti reči i gramatičkom rodu ovog anglicizma – u pitanju je imenica muškog roda. U cilju što boljeg razumevanja značenja anglicizma, SRNA za svaku odrednicu daje i primer, što je u ovom slučaju "Frīver je besplatan softver koji se lako preuzima sa neta i zaista rešava pravi problem za korisnika". Kako se anglicizmi neretko koriste u nepravilnom pisanom obliku, i to najčešće sirovo preuzetom iz engleskog jezika, takav je slučaj i sa anglicizmom *friver*, te *Rečnik* pomoću tužnog smajlija skreće pažnju korisnicima da ne treba da koriste ove nepravilne oblike - ☹ FREEWARE. Usled masovne upotrebe nepravilno pisanih oblika, velika je verovatnoća da će neki korisnici pokušati da nađu anglicizme napisane na pogrešan način, zbog čega *Rečnik* za takve oblike sadrži unakrsna upućivanja, time ih dovodeći do pravilnog oblika, što je prikazano na Slici 2.

☹ FREEWARE ⇒ friver

Slika 2. Prikaz unakrsnog upućivanja u *Srpskom rečniku novijih anglicizama*

Ono što *Rečnik* takođe pruža za neke odrednice jesu pododrednice s kojima su one oblikom i značenjski povezane, odnosno daje izvedenice od glavne odrednice kao motivne reči. Tako na Slici 3 vidimo primer odrednice *bafer* koja ima dve pododrednice – glagol *baferovati* i imenicu *bafering*, za koje nije data definicija jer se značenje može proizvesti iz značenja glavne odrednice. Obradom ovakvih primera, studentima se pojašnjava pojam porodice reči, te na koje se načine reči nastale od istog korena mogu koristiti u stručnim tekstovima.

bafer, a m /bafer/; ⓘ BUFFER

[engl. *buffer*]

privremena kompjuterska memorija namenjena držanju podataka za vreme njihove obrade ili prenosa, naročito prilikom gledanja video-sadržaja preko interneta

Postoji mnogo različitih veličina **bafera**: od osam kilobajta, pa sve do 16 i više megabajta.

baferovati, -ujem *impf/pf, tr* /baferovati/

Gde se u Winampu podešava koliko **će baferovati** pre nego što pusti pesmu?

bafering, a m /bafering/

[engl. *buffering*]

Tokom testiranja, uspela je da smanji **bafering** za polovinu, a u trećini slučajeva poboljšana je kvaliteta prikaza video-snimka.

— *det*

Sad može da ide ona **bafering** fora, pogotovo ako ne želite da vam video stalno trza i skakuće.

Slika 3. Prikaz odrednice *bafer* sa njenim pododrednicama u Srpskom rečniku novijih anglicizama

4. ZAKLJUČAK

Pored preciznije obrade inženjerskih termina, a samim tim i temeljnijeg učenja, što bi bio glavni nastavni cilj, studenti se upotrebom *Srpskog rečnika novijih anglicizama* mogu obučiti i kako samostalno da koriste *Rečnik* van nastave, što je jedan od najvažnijih uslova za razvijanje rečničke kulture i podsticanje upotrebe rečnika u praksi. Ono što bi se u budućnosti moglo realizovati jeste istraživanje na temu razumevanja anglicizama kao inženjerskih termina pre i posle upotrebe *Srpskog rečnika novijih anglicizama*, za šta se nadamo da će dati ohrabrujuće rezultate. Pored toga, zanimljivo bi bilo putem upitnika uporediti znanje anglicizama studenata Fakulteta tehničkih nauka, koji su koristili *Rečnik* u sklopu nastave, sa znanjem studenata drugih tehničkih fakulteta ili drugih nefiloloških fakulteta, koji nisu imali taj vid nastave.

ZAHVALNICA

Autorke se zahvaljuju na podršci u okviru projekta Departmana za opšte discipline u tehnici Fakulteta tehničkih nauka u Novom Sadu koji nosi naziv »Primena informaciono-komunikacionih tehnologija u nastavi opštih disciplina« (*The application of information and communication technologies in teaching fundamental disciplines*).

5. LITERATURA

- [1] Sue B. T. Atkins, Michael Rundell. *The Oxford Guide to Practical Lexicography*. Oxford University Press, Oxford, New York, 2008.
- [2] Helen Basturkmen. *Ideas and Options in English for Specific Purposes*. ESL and Applied Linguistic Professional Series. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., London and New Jersey, 2006.
- [3] Ranko Bugarski. Jezik struke kao lingvistička i pedagoška kategorija. U: Kovačević J. (ur.) *Nastava stranog jezika kao jezika struke u srednjem, višem i visokom obrazovanju*. Društvo za primenjenu lingvistiku Srbije, Čačak, 20-26, 1988.
- [4] Sylviane Granger. Introduction: Electronic lexicography – from challenge to opportunity. In: Granger, S. and Paquot, M. (Eds.). *Electronic Lexicography*. Oxford University Press, Oxford, 1-11, 2012.
- [5] Margarita Paci. Characteristics of English for Engineering. *European Journal of Literature and Linguistics*, 32-34, 2015.
- [6] Tvrtko Prčić. *Engleski u srpskom*. Filozofski fakultet, Novi Sad, 2011.
- [7] Tvrtko Prčić, Jasmina Dražić, Mira Milić, Milan Ajdžanović, Sonja Filipović Kovačević, Olga Panić Kavgić, Strahinja Stepanov. *Srpski rečnik novijih anglicizama*. Filozofski fakultet, Novi Sad, 2021. Dostupno i na: <https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2021/978-86-6065-636-2>. Pristupljeno: 12.1.2023.
- [8] Vera Vasić, Tvrtko Prčić, Gordana Nejgebauer. *Du yu speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama*. Zmaj, Novi Sad, 2001, 2011.
- [9] Vera Vasić, Tvrtko Prčić, Gordana Nejgebauer. *Du yu speak anglosrpski? Rečnik novijih anglicizama*. 3., elektronsko, izdanje. Filozofski fakultet, Novi Sad, 2018. Dostupno na: <https://digitalna.ff.uns.ac.rs/sadrzaj/2018/978-86-6065-451-1>. Pristupljeno: 12.1.2023.